

POMÓŻ MI SAMEMU TO ZROBIĆ, czyli założenia pedagogiki Marii Montessori

„Uczenie się przez działanie, samowychowanie i doskonalenie koncentracji uwagi”

Maria Montessori w centrum swojej teorii postawiła dziecko i jego rozwój w najkorzystniejszych wychowawczo warunkach. Jej zdaniem dziecko całkowicie różni się od człowieka dorosłego ze względu na inne potrzeby, cele działania, inne właściwości umysłu oraz inne tempo i rytm rozwoju. Według niej jest istotą aktywną, zdolną do samodzielnego budowania własnej osobowości, która wykorzystując swój potencjał i mocne strony, potrafi sama kształtować swoją indywidualność, rozwijać własne uzdolnienia, zainteresowania i umiejętności. Jej metoda wychowawcza zakładała silną i zdrową naturę dziecka. Zadaniem wychowania miał być rozwój tych przyrodzonych zdolności.

Według Montessori siła sprawcza rozwoju to wewnętrzna energia, w którą wyposażone jest każde dziecko. Ta energia skłania dziecko do działania. Uważała aktywność dziecka, z jednej strony za czynnik jego rozwoju – naturalną potrzebę, a z drugiej za podstawę wychowania i kształcenia. Wychowanie oparte na spontanicznej aktywności rozumiała jako pomoc w osiągnięciu przez dziecko autonomii i niezależności.

Punktem wyjścia procesów kształcenia według założeń Montessori była umiejętność koncentracji uwagi. Uważała, że jest ona niezbędna dla rozwoju człowieka. Dzieci ćwiczyły dokładność i wytrwałość przy wykonywaniu konkretnych zadań.

Pedagogika Marii Montessori dawała dziecku szansę wszechstronnego rozwoju: fizycznego i duchowego oraz kulturowego i społecznego; wspierała jego spontaniczną i twórczą aktywność, pomagała w rozwijaniu indywidualnych cech osobowości, w formowaniu prawidłowego charakteru, zdobywaniu wiedzy, umiejętności szkolnych i współdziałania. Te założenia realizowane były poprzez pomoc dziecku m.in. w:

- rozwijaniu samodzielności i wiary we własne siły,
- wypracowaniu szacunku do porządku i do pracy,
- wypracowaniu zamiłowania do ciszy i w tej atmosferze do pracy indywidualnej i zbiorowej,
- osiągnięciu długotrwałej koncentracji nad wykonywanym zadaniem,
- wypracowaniu postaw posłuszeństwa opartego na samokontroli, a nie na zewnętrznym przymusie,
- uniezależnieniu od nagrody,
- formowaniu postaw wzajemnej pomocy bez rywalizacji,
- szacunku dla pracy innych,
- rozwijaniu indywidualnych uzdolnień i umiejętności współpracy,
- osiągnięciu spontanicznej samodyscypliny wynikającej z dziecięcego posłuszeństwa,
- umiłowaniu do rzeczywistości i otoczenia.

Pedagogika Marii Montessori jest bezpośrednio skierowana na dziecko i jego potrzeby, na jego spontaniczną aktywność oraz dążenie do niezależności od dorosłych.

Trzy istotne komponenty pedagogiki M. Montessori, a mianowicie: odpowiednio przygotowane OTOCZENIE, pomocny NAUCZYCIEL oraz stosowny MATERIAŁ DYDAKTYCZNY, które tworzą idealną wspólnotę wychodząc naprzeciw pragnieniom i zainteresowaniom dziecka, umożliwiając wszechstronny jego rozwój.

Podstawowy podział pomocy rozwojowych z przykładami:

1. **praktyczne ćwiczenia dnia codziennego** – rozwijają samodzielność, pewność siebie oraz poczucie własnej wartości, wewnętrzny porządek, koordynację oraz precyzję ruchów [ramki do zapinania i wiązania, przelewanie wody, składanie serwet, sznurowanie butów]

2. **kształcenie zmysłów** – budowanie pojęć dotyczących wymiarów, powierzchni, kształtów i brył oraz rozwijanie poszczególnych zmysłów, tj. wzrok, słuch, smak, dotyk, zapach [czerwone belecзки, różowa wieża, brązowe schody, tabliczki barwne, puszki szmerowe, tabliczki termiczne i dotykowe]

3. **edukacja językowa** – przygotowanie do nauki pisania, czytania, ortografii i gramatyki [ramki do odrysowania, litery szorstkie, koszyki językowe]

4. **edukacja matematyczna** – poznawanie świata liczb, wprowadzenie do systemu dziesiętnego, rozwijanie umiejętności liczenia i wykonywania działań matematycznych [czerwono-niebieskie belecзки, cyfry szorstkie, wrzeciona do przeliczania, kolorowe perełki]

5. **edukacja kosmiczna** – poznawanie wszechświata w aspekcie biologicznym, geograficznym, astronomicznym, historycznym i geologicznym [globusy, puzzle z mapami, komoda biologiczna]

Zalety dydaktyczno-wychowawcze metody M. Montessori to m.in.:

- samodzielna praca w indywidualnym tempie
- stwarzanie dziecku warunków do podejmowania samodzielnej decyzji odnośnie czasu zajmowania się daną pracą
- pomoce dydaktyczne, które są estetyczne, atrakcyjne i zachęcają do wytrwałości w pracy, jednocześnie ich konstrukcja umożliwia kontrolę i korygowanie ewentualnych błędów
- uwzględniania jest reguła stopniowania trudności
- odpowiednio zagospodarowane otoczenie, dostępność materiałów dydaktycznych motywujące do działania i rozwijania aktywności, zaspokajania naturalnej ciekawości
- stosowanie nauczania wielozmysłowego, które jest warunkiem niezbędnym do powstawania skojarzeń w procesie uczenia się
- przestrzeganie zasady akceptacji i życzliwości, wszechstronnej pogładowości i przykładu oraz wszechstronnej pomocy i indywidualizacji
- ćwiczenia praktyczne związane z kształceniem zaradności i współżycia w środowisku
- rolą nauczyciela jest wspieranie w działaniu, a nie nadzór, w myśl dewizy „Pomóż mi, to zrobić samemu”
- współpraca z rodzicami oraz ich aktywny udział
- możliwość utrwalania efektów uczenia się przez powtarzanie tej samej pracy.

Rodzicielstwo z szacunkiem wg pedagogiki M. Montessori- cenne wskazówki dla Rodziców

Wprowadzając w życie codzienne metodę M. Montessori musimy się zmienić, bo tylko w ten sposób możemy przygotować dzieci do życia. Dlatego ważne jest abyśmy kierowali się najważniejszymi jej wskazówkami, ponieważ dzieci uczą się od otoczenia- najbliższych mu osób.

Mając to na uwadze przeanalizuj poniższe rady M. Montessori(może pomoże spojrzeć Ci to trochę inaczej na świat Twojego dziecka):

- Jeśli nadmiernie krytykujesz dziecko, nauczy się ono osądzać.
- Kiedy regularnie chwalisz swoje dziecko, nauczy się ono cenić.
- Jeśli okażesz mu wrogość, nauczy się walczyć.
- Jeśli jesteś sprawiedliwy/wa, nauczy się bycia uczciwym.
- Dzieci stają się złośliwe, gdy cierpią z powodu częstych kpín.
- Jeśli dorośnie w poczuciu bezpieczeństwa, nauczy się ufać innym.
- Jeśli jest często poniżane, rozwinię się w nich niezdrowe poczucie winy.
- Regularnie akceptując pomysły swojego dziecka, nauczysz je czuć się dobrze ze sobą.
- Jeśli będziesz z nim cierpliwy, nauczy się cierpliwości.

- Jeśli zachęcasz dzieci do tego, co robią, nabiorą pewności siebie.
- Kiedy dzieci żyją w przyjaznej atmosferze i czują się potrzebne, uczą się znajdować miłość na świecie.
- Nie mów źle o swoich dzieciach, niezależnie od tego, czy są w pobliżu, czy nie.
- Skoncentruj się na rozwijaniu dobra w dziecku, aby po prostu nie było w nim miejsca na zło.
- Zawsze słuchaj swojego dziecka i odpowiadaj mu, gdy zwraca się do Ciebie z pytaniem lub komentarzem.
- Szanuj swoje dziecko, nawet jeśli popełniło błąd. Prędzej czy później sprawa i tak się rozwiąże.
- Bądź chętny/na do pomocy, jeśli Twoje dziecko czegoś szuka, ale także bądź gotów/gotowa pozostać niezauważony, jeśli już znalazło to, czego szukało.
- Pomagaj dzieciom przyswoić to, czego wcześniej nie było w stanie przyswoić. Zrób to, wypełniając otaczający ich świat troską, dyskrecją, odpowiednią ciszą i miłością.
- Kiedy zwracasz się do swojego dziecka, zawsze rób to w najlepszy sposób. Daj z siebie to, co w Tobie najlepsze!

Kilka słów o autorce metody

Maria Montessori urodziła się 31.08.1870 r. w Chiarvalle we Włoszech, zmarła w 1952 r. w Holandii. Była jedynaczką, pochodziła z klasy średniej. Ojciec wyznawał bardzo konserwatywne poglądy, natomiast matka popierała nowoczesny liberalizm.

W wieku 12 lat Maria zastanawiała się nad studiami technicznymi, ale ostatecznie zdecydowała się na medycynę. Mimo, iż kobiety nie miały wówczas prawa studiowania tego kierunku, udało jej się uzyskać zgodę. W 1896 r. jako pierwsza kobieta we Włoszech ukończyła studia medyczne, a następnie rozpoczęła pracę naukową nad dziećmi upośledzonymi przebywającymi w szpitalach psychiatrycznych przeznaczonych dla dorosłych.

Wspaniałe wyniki zachęciły ją do kontynuowania pracy również ze zdrowymi dziećmi. W 1907 r., po ukończeniu studiów antropologicznych, została dyrektorem przedszkola w Rzymie. Placówka nosiła nazwę *Casa dei Bambini*, czyli *Dom dziecięcy* i uczęszczało do niej ok. 50 dzieci w wieku od 3 do 6 lat. M. Montessori zorganizowała otoczenie w taki sposób, aby dzieci same mogły wybierać sobie zajęcia. Same decydowały również o czasie zajęć w taki sposób, aby nie przeszkadzać innym. Początkowo w pracy z dziećmi M. Montessori chodziło o aspekt diagnostyczny, naukowy. Po kilku tygodniach eksperymentu i obserwacji zauważono w zachowaniu podopiecznych duże zmiany. Oprócz sukcesów edukacyjnych, dzieci nabyły umiejętność do coraz dłuższej, wyężonej pracy, w skupieniu i koncentracji.

Sukces *Casa dei Bambini* stał się punktem wyjścia do szerokiego zainteresowania placówką we Włoszech i na świecie. Osiągnięcia Marii Montessori przyczyniły się do wielokrotnej nominacji do Nagrody Nobla.

Bibliografia:

- ☞ S. Guz *Metoda Montessori w przedszkolu i szkole. Kształcenie i osiągnięcia dzieci.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2006.
- ☞ M. Miksza *Zrozumieć Montessori. Czyli Maria Montessori o wychowaniu dziecka.*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004.
- ☞ E. Zabiegaj *O szkołę Montessori...*, Bliżej przedszkola, Nr 10.61, październik 2006, s.45-46.
- ☞ http://www.trendy.codn.edu.pl/struktura/galeria_pedagogow/doc/Maria_Montessori.pdf

Opracowała: Dorota Kasperek, Ewa Mosor